



Feminist Akademisyenlik: Siyah Akademisyenler¹ - bell hooks

Çeviren: Elif Ertem*

İlk feminist kitabım *Ben Kadın Değil Miyim: Siyah Kadınlar ve Feminizm'i (Ain't I a Woman: Black Women and Feminism)* yazdıktan bu yana yirmi yıldan fazla zaman geçti. Erkek egemen bir evde büyüyen birçok erken gelişmiş kız gibi, cinsiyet eşitsizliğinin önemini erken yaşta anladım. Günlük hayatımız ataerkil dramla doluydu - erkek egemenliğini sürdürmek için zorlama, şiddetli cezalandırma, sözlü taciz. Küçük çocuklar olarak babamızın erkek olduğu için annemizden daha önemli olduğuna anladık. Bu bilgi, annemizin verdiği herhangi bir kararın babamızın yetkisi tarafından reddedilebileceği gerçeğiyle pekiştirildi. İrk ayrımcılığı sırasında büyüdüğümüz için tamamen siyahların olduğu bir mahallede yaşadık, siyahların okullarına gittik, siyahların kilisesine gittik. Tüm bu kurumlarda siyah erkekler, siyah kadınlardan daha fazla güç ve otoriteye sahipti. Sadece üniversiteye girdiğimde siyah erkeklerin sözüme ona "iğdiş edildiğini", köleliğin travmasının esas olarak siyah erkeklerin yaşadığını, erkeklik ayrıcalığının ve iktidar haklarının ellerinden aldığını, tam anlamıyla "erkekliği" gerçekleştirmelerinin engellediğini öğrendim. Beyaz adamları küçük evcil hayvanlar gibi takip eden alçakgönüllü Stepin Fetchit², kısırlaştırılmış siyah adamların anlatıları, aklımda beyaz fantezinin, ırkçı hayal gücünün malzemesiydi. Büyümemin gerçek dünyasında, ataerkil otorite konumundaki siyah erkeklerin, kurumsallaşmış cinsiyetçiliği destekleyen erkek iktidar biçimlerini uyguladıklarını görmüştüm.

Bu deneyimsel gerçeklik göz önüne alındığında, ağırlıklı olarak beyaz bir üniversiteye gittiğimde, siyah toplumsal ilişkileri karakterize eden bir cinsiyet ayrımı olmadığını varsayan sosyoloji ve psikoloji gibi çeşitli disiplinlerden bilimsel çalışmaları okuduğumda şok oldum. Lisans yıllarımda ortaya çıkan feminist hareketle haşır nesir olan biri olarak, Kadın Çalışmaları derslerini sunulduğu an aldım. Yine de, siyah deneyimi hakkındaki ezici cehalet beni bir kez daha şaşırttı. Beyaz kadın profesörlerin ve öğrencilerin siyah yaşamdaki cinsiyet farklılıklarından habersiz olmalarından- sadece beyaz kadınlardan söz ederken "kadınların" statüsü ve deneyimlerinden bahsetmelerinden rahatsız oldum. Bu sürpriz öfkeye dönüştü. Onlar beyaz paradigmaları yansıtmalar bile ya da beyaz kadın kimliğinin ve statüsünün siyah kadınlardan farklı olduğu konusunda bile, ırkçılığa rağmen siyahlarda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin siyah erkek otoritesini sürdürmek için nasıl inşa edildiğine dair bilgi ve bilgiyi paylaşmaya çalışırken çabalarımın göz ardı edildiğini gördüm.

*Arş.Gör. Elif Ertem, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara-Türkiye. E-posta: elifertem.metu@gmail.com. ORCID No: 0000-0002-2981-6236.

Translation

Submission date : 6 October 2021

Acceptance date : 15 November 2021

302-9916©2021 emupress

Çeviri

Gönderim tarihi: 6 Ekim 2021

Kabul tarihi : 15 Kasım 2021

Yaşadığım deneyimin kanıtlarını belgelemek için bilimsel materyal arayışında, ya siyah yaşamdaki toplumsal cinsiyet farklılığına hiç odaklanılmaması ya da birçok siyah kadın evin dışında çalıştığı için toplumsal cinsiyet rollerinin tersine döndüğü şeklindeki zımnı varsayım karşısında şaşkına dönmüştüm. Akademisyenler genellikle yalnızca siyah erkek deneyiminden bahsederken siyah deneyiminden bahsettiler. Önemli bir şekilde, “kadınlar” hakkında konuşulduğunda, beyaz kadınların deneyiminin tüm kadın deneyimlerini temsil edecek şekilde evrenselleştirildiğini ve “siyah insanlar” hakkında konuşulduğunda, siyah erkeklerin deneyiminin referans noktası olduğunu buldum. Hayal kırıklığına uğramış bir şekilde, ırkçı ve cinsiyetçi önyargıların siyah deneyimiyle ilgilenen tüm akademisyenlerin kadın deneyimiyle şekillendirme ve bilgilendirme yollarını sorgulamaya başladım. Bu önyargıların, siyah kadınların farklı deneyimleri hakkında çok az bilginin olduğu veya hiç olmadığı bir durum yarattığı açıktı. Beni *Ain't I a Woman*'ı araştırmaya ve yazmaya motive eden bu kritik boşluktu. Yıllar sonra, feminist eser yayıncılarının feminist bilim alanında "ırk"ın hem uygun hem de pazarlanabilir bir konu olduğunu kabul etmelerinin ardından yayınlandı. Bu kabul ancak beyaz kadınlar ırk ve toplumsal cinsiyet meselelerine ilgi göstermeye başladığında geldi.

Çağdaş feminist hareket ilk başladığında, siyah kadınların feminist yazıları ve araştırmaları çığır açıyordu. Celestine Ware, Toni Cade Bambara, Michele Wallace, Barbara Smith ve Angela Davis gibi siyah kadınların yazılarının tümü, feminist çalışmalardaki göze batan ihmalleri dile getirmeye, tanımlamaya, onlarla konuşmaya ve siyah kadın varlığının silinmesine karşı konuşmaya çalışan eserlerdi. Bu ilk yıllarda, beyaz kadınlar, özellikle kendi gerçekliklerine, gömülü beyaz kadınların tarihinin geri kazanılmasına, toplumsal cinsiyet farklılıklarının sosyal olarak inşa edildiği sayısız yolu, eşitsizliğin kurumsallaşmasını gösterecek belgeye dayalı kanıtlara değinen feminist bilginin büyümesini ve gelişmesini gayretle teşvik ediyorlardı. Yine de, siyah kadınların özgül gerçekliklerine hitap edecek bir feminist bilim topluluğu yaratmak için eşzamanlı bir kolektif çaba yoktu. Siyah kadın aktivistler, akademisyenler ve yazarlar tekrar tekrar kendilerini feminist hareket içinde izole edilmiş halde buldular ve çoğu zaman “kadın” kategorisini yapı bozuma uğratmanın ya da ırk üzerine bir söylemi feminist bilime dahil etme girişimlerinin tehdidi altında yanlış yönlendirilmiş beyaz kadınların hedefi oldular. O günlerde, benim ve diğer siyah kadınların çalışmalarının, feminist bilim üretiminde siyahların ve kesinlikle siyah kadınların daha fazla katılımını sağlayan bir katalizör görevi göreceğini hayal ettim. Bu durum böyle değildi. Çoğunlukla, birçok beyaz kadınla birlikte siyahlar, feminist politikaya bağlı olan siyah kadınlardan şüpheleniyorlardı.

Siyahların feminizm üzerine söylemi, genellikle siyah kadınların kendimizi “beyaz feminist” harekete dahil edip etmemeleri gerektiğine dair bitmek bilmeyen tartışmalarla sınırlıydı. Önce siyah mıydık yoksa kadın mıydık? Feminist teorinin gelişimine eleştirel müdahaleler yapmaya çalışan az sayıdaki siyah kadın akademisyen olarak, beyaz feministlere öncelikle beyaz veya ayrıcalıklı sınıflardan olmayan kadınların gerçeklerini dikkate almayan, feminist

bilimi çarpıtan ırkçı önyargılara dikkat çektiğimizde, hedefte olduğumuzu "kanıtlamak" zorunda kaldık. Bu strateji dinleyici kazanmak için gerekli olsa bile, enerjimizi yoğun bir şekilde siyahi deneyime feminist bir bakış açısıyla bakacak bir bilim topluluğu yaratmaya odaklanabileceğimiz bir iklim yaratmaya yoğunlaştırmadığımız anlamına geliyordu. Feminist hareket içindeki ırkçılığa bu kadar çok dikkat çekerek veya siyah izleyicilere bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği sisteminin siyah hayata nüfuz ettiğini kanıtlayarak, enerjimizi hiçbir zaman feminist düşüncüyü diğer siyahları, siyah deneyimi hakkındaki entelektüel anlayışımızı aydınlatabilecek ve geliştirebilecek bir bakış açısı olarak görmeleri için davet etmeye yöneltmedik. Görünüşe göre feminist siyasette aktif olan tek tek siyah kadınlar genellikle bir kaya ile zor bir yer arasında kalmıştı. Beyaz feministlerin büyük çoğunluğu, kurumsallaştırmaya çalıştıkları feminist paradigmaları sorgulamamızı hoş karşılamadı; aynı şekilde, birçok siyah insan feminist siyasete dahil olmamızı bir ihanet hareketi olarak gördü ve çabamızı reddetti.

Feminist çevrelerde karşılaştığımız ırkçılığa rağmen, feminist teoriği ve pratiği benimseyen siyah kadınlar, yeni kişisel gelişim biçimleri deneyimlediğimiz için kararlı ve ilgili kaldılar. Biz anlamıştık ve siyah topluluklarda feminist siyaseti onaylamaya yönelik bir cinsiyetçilik eleştirisinin ve örgütlü çabaların kadınlar ve erkekler için ne kadar özgürleştirici olabileceğini şimdi anlıyoruz. Başlangıçta cinsiyetçilik, siyah yaşamdaki toplumsal cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan vurguya yanıt veren büyük siyah izleyicileri olan Michele Wallace ve Ntozake Shange gibi siyah kadın düşünürler ve yazarlar, diyalog kurmaya istekli olmayan düşman siyah izleyicilerle karşı karşıya kaldılar. Siyah halkın çalışmalarına verdiği tepkiye tanık olan birçok siyah kadın yazar, feminist düşünceye bağlı kalmanın onları siyah topluluklardan sonsuza kadar uzaklaştıracağından korkuyordu. Siyah kadınların feminist harekete dahil olması gerektiği fikrine yanıt veren birçok siyah insan, bizim özgürlüğümüzün işaretinin evin dışında çalışmamız olduğu konusunda zaten "özgür" olduğumuzda ısrar etti. Elbette bu düşünce tarzı, cinsiyetçilik ve erkek egemenliği konularını tamamen görmezden geliyor. O zamanki egemen retorik, beyaz üstünlükçü ataerkillik içinde siyah erkeklerin tamamen "mağdur edilmesi" konusunda ısrar ettiğinden, çok az siyah insan, cinsiyetçiliğin ve kurumsallaşmış ataerkinin gerçekten de siyah erkeklere göreceli de olsa, ırkçı baskıya rağmen bozulmadan kalan güç biçimleri sağladığında ısrar eden feminist düşüncenin bu boyutuyla ilgilenmeye istekliydi. Böyle bir kültürel ortamda, feminist teori ve bilim yaratmakla ilgilenen siyah kadınlar, dikkatlerini akıllı bir şekilde aralarındaki ilerici insanlara, eleştirel cinsiyet sorunlarını feminist bir bakış açısıyla siyah yaşama entegre etmeye açık beyaz kadınlara odakladılar.

Feminist hareket ilerledikçe, "kadın" kategorisinin evrenselleşmesine meydan okumaya cesaret eden siyahi kadınlar ve beyaz olmayan kadınlar, feminist bilim alanında bir devrim yarattı. Daha önce feminist akademisyenlerin kadınların statüsü hakkında konuşma biçimlerini yeniden düşünmeye direnen birçok beyaz kadın, şimdi eleştirilere cevap verdi ve cinsiyet hakkında daha karmaşık bir şekilde konuşabileceğimiz ve ırk ve sınıf

tarafından üst belirlenen kadın statüsündeki farklılıkları kabul edebileceğimiz eleştirel bir iklim yaratmak için çalıştı. İronik olarak, bu büyük müdahale daha fazla siyah kadını feminist çalışma yapmaya zorlayan bir katalizör görevi görmedi. Şu anda, siyah kadınlardan daha fazla beyaz kadın, ırkı içeren feminist bir bakış açısından bilim yapıyor. Bunun nedeni, birçok akademik siyah kadının feminist politika ve feminist bakış açıları konusunda kararsız kalmasıdır. Sandra Bartky, "*Toward a Phenomenology of Feminist Consciousness* (Feminist Bilincin Fenomenolojisine Doğru)" adlı makalesinde, "feminist olmak için önce *bir* olmak gerekir." diyerek taşı gediğine koyuyor. Bize sadece cinsiyeti düşünmenin ya da kadınlık durumuna ağlamanın "feminist bilincin bir ifadesi olması gerektiğini" hatırlatıyor. Gerçekten, pek çok siyah kadın akademisyen, feminist düşünceye olan bağlılığını kasıtlı olarak reddederken bile dikkatleri cinsiyete odaklamayı seçti. Feminist hareketin siyah kadınların hayatlarını gerçekten anlamlı bir şekilde değiştirip değiştirmeyeceğinden emin değillerdi, feminist bir bakış açısı benimsemeye ve öne sürmeye istekli değillerdi.

Siyah kadınların feminist bilim üretimine katılımını kısıtlayan bir başka faktör de kurumsal kazanımların olmamasıydı. Feminist harekette aktif olan birçok akademik beyaz kadın kaynakları, yayınları, işleri vb. Paylaşan bir halk ağının parçası olurken, siyah kadınlar genellikle bu döngünün dışında kalıyordu. Bu, özellikle iyi karşılanmayan feminist akademisyenleri oluşturan bireysel siyah kadınlar için geçerliydi. Çalışmamın ilk aşamalarında, eserim ırk ve ırkçılığa odaklanması nedeniyle sık sık beyaz kadın akademisyenlerce tehdit olarak algılandı. O günlerde (şimdi olduğu gibi) ödüllendirilmekten ya da değer verilmekten çok uzak, feminizm için bir tehdit olarak algılandım. İrk dışındaki konularda feminist bir bakış açısıyla konuşmaya cesaret ettiğimde daha da tehdit ediciydi. Genel olarak, akademinin kurumsallaşmış ırkçılığı ve cinsiyetçiliği tarafından zaten ciddi şekilde marjinalleştirilmiş olan siyah kadın akademisyenler, ya kariyer hareketliliği ya da kişisel refah nedenleriyle feminist politikaya açık bir şekilde bağlılık beyan etmelerinin kendileri için avantajlı olduğuna hiçbir zaman tam olarak ikna olmadılar. Birçoğumuz kariyerlerimizi ilerletmek için siyah erkek akademisyenlerle ağlara güveniyoruz. Bazılarımız feminist bir bakış açısı talep etmenin bu müttefikleri yabancılaştıracağını hissetti ve hala hissediyoruz. Siyah kadınları feminist bilim üretmekten caydıran birçok faktöre rağmen, bu tür çalışmalar için ödül sistemi son zamanlarda genişledi. Feminist teoride çalışmak, akademik olarak meşru görülüyor. Her zamankinden daha fazla siyah kadın akademisyen, toplumsal cinsiyete odaklanan çalışmalar yapıyor. Yavaş yavaş çoğumuz feminist bilim yapıyoruz. Edebiyat eleştirisi, siyah kadın akademisyenlerin feminist bir sese sahip çıkmalarına en çok izin veren yer oldu. Çoğu feminist edebiyat eleştirisi, siyah yaşamdaki toplumsal cinsiyet sömürü ve baskı biçimlerini açığa çıkaran siyah kadın kurgu yazarlarının çalışmalarına yanıt verdi; bu literatür benzeri görülmemiş bir ilgi görüyordu ve onun hakkında eleştirel bir şekilde konuşmak riskli bir eylem değildi. Bu çalışmalar feminist kaygılara işaret ediyordu. Bu tür

endişeler hakkında yazan siyah kadınlar, genellikle feminist bir bakış açısı iddia etmek zorunda kalmadan bu endişeleri ele alabilirdi. Alice Walker ve Ntozake Shange gibi yazarların kurguları, siyah kadınların kurgusal olmayan feminist yazılarından çok, çeşitli siyah topluluklarda toplumsal cinsiyet ve feminizm hakkında şiddetli eleştirel tartışmalara yol açan bir katalizör görevi gördü. O zamanlar, kurgusal olmayan feminist yazılar çoğunlukla siyah okurlar tarafından görmezden geliniyordu. (Michele Wallace *Black Macho* ve *The Myth of the Superwoman* benzersiz bir istisnaydı.) Beyaz kadın akademisyenler, genellikle toplumsal cinsiyete odaklanan ya da feminizme atıfta bulunan edebi eleştiri yapan siyah kadınları kabul ediyorlardı, ama yine de feminist teori alanını eleştirel alanları olarak görüyorlardı. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, siyah edebiyat eleştirmenlerinin çalışmaları ilgi gördü ve bazen beğeni topladı. Hazel Carby, Hortense Spillers, Beverly Guy-Sheftall, Valerie Smith ve Mae Henderson gibi siyah kadın akademisyenler edebiyat biliminin üretiminde feminist bir bakış açısı kullandılar. Siyah kadınların feminist bir bakış açısından gelişen edebi eleştirilerine rağmen, siyah kadın akademisyenler çoğunlukla çalışmalarını feminist bir bağlama yerleştirmeden toplumsal cinsiyet sorunlarına odaklandılar. Rosalyn Terborg Penn, Deborah White ve Paula Giddings gibi tarihçiler, siyah kadın deneyiminin gömülü bilgisini geri getirmeyi amaçlayan kritik projeleri seçtiler. açık bir şekilde feminist düşünceyle bir ilişki konusunda ısrarcı olmasa da, çalışmaları ve diğer birçok siyah kadın tarihçinin çalışmaları genişledi ve siyah deneyimin toplumsal cinsiyete dayalı doğasına ilişkin anlayışımızı genişletmeye devam ediyor. Diğer disiplinlerde de benzer bir model geliştirilmiştir. Bunun anlamı, kendisini açıkça feminist olarak adlandırmasa da toplumsal cinsiyeti artıran feminist bir bilim meselesi etrafında inşa edilmiş çok sayıda çalışmanın olmasıdır.

Açıktır ki, çağdaş feminist hareket, toplumsal cinsiyet temelli bilimin akademik olarak meşrulaştırılması için gerekli kültürel çerçeveyi yarattı: umut, bu çalışmanın her zaman feminist bir bakış açısıyla ortaya çıkmasıydı. Tersine, böyle bir bakış açısından ortaya çıkmayan toplumsal cinsiyet üzerine çalışma, kendisini feminizmle kararsız, hatta sorunlu bir ilişki içinde konumlandırıyor. Böyle bir çalışmaya güzel bir örnek, Deborah White'nin *Ar'nt I a Woman* adlı eseridir. *Ain't I a Woman*'dan sonra yayınlanan bu çalışma, ister kasıtlı olsun ister olmasın, çalışmamın kölelikteki siyah kadınların konumunu yeniden düşünme konusundaki endişelerini yansıtıyordu. (White benim çalışmalarımı hiç atıfta bulunmuyor- bu sadece önemli olan bir gerçek çünkü feminist siyasetten herhangi bir şekilde bahsedilmemesiyle örtüşüyor.) Gerçekten de, beyazların çalışması, kadınların çalışmalarını feminist bir bağlam içinde çerçeveyeleyen, disiplinler arası geleneksel olmayan akademik çalışmayı düzeltici olarak okunabilir. White, çalışmalarını politik olarak tarafsız bir bilim olarak sunar. Yine de feminist bakış açısının veya referansların yokluğu, feminist hareketin ve feminist bilimin yarattığı sorunları ve izleyici kitlesini kendine mal etse bile, bu tür çalışmaları açıkça meşrulaştırmıyor ve geçersiz kılıyor. Tarihimizi

belgelemek için çok az sağlam akademik olgusal çalışma yapıldığı düşünülduğünde, White'ın çalışması, birçok siyah kadın akademisyenin feminist düşünceyle sahip olduğu belirsiz ilişkiyi açığa vursa da çok önemli bir katkıdır.

Bu belirsizlik birçok siyah erkek düşünürün bariz anti-feminizm özelliği ile birleştiğinde, siyah bilim insanlarının toplu olarak feminist çalışmanın sürekli üretimini kucaklaması ve desteklemesi için olumlu bir ortam yaratmıyor. Her ne kadar siyah akademisyenler hala bu çalışmayı yapmayı seçseler ve henüz yeni mezun öğrenciler çalışmalarını feminist bir bağlama yerleştirmeye cesaret etseler bile, kolektif desteğin olmaması, siyah yaşamları feminist bir bakış açısıyla incelemenin neden önemli olduğunu siyahlara öğretecek eleştirel bilinç için eğitimin tam olarak oluşturulmaması sebebiyle bu girişimler başarısızlıkla sonuçlandı. Bir bütün olarak kültürdeki mevcut anti-feminist tepki, feminist bilime verilen desteği baltaladı. Siyah feminist bilim, akademide her zaman marjinalleştirildiğinden, mevcut akademik hegemonyanın yanı sıra feminist ana akıma da marjinal kaldığından, bu tür çalışmaların siyahi deneyimiyle ilgili tarafsız bir tartışma için çok önemli olduğuna inanan bizler, eleştirel bilinç için eğitime çabalarımızı yoğunlaştırmalıyız. Feminist siyaset konusunda hâlâ kararsızken toplumsal cinsiyet meseleleri üzerinde çalışmaya başlayan ve şimdi hem farkındalıkları hem de sorumlulukları bakımından büyüyen siyah kadın akademisyenler, düşüncelerindeki değişiklikleri alenen tartışmaya istekli olmalılar.

Notlar

- ¹ *Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom* (1994, Routledge) eserinin "Feminist Scholarship, Black Scholars" (ss: 119-127) bölümünün çevirisidir
- ² Stepin Fetchit, başarılı bir film kariyeri olan ilk Siyah aktör olarak kabul edilen Jamaika ve Bahama kökenli Amerikalı bir komedyen ve sinema oyuncusu (ç.n.)